
ДО ЮВІЛЕЮ ОЛЕКСАНДРА ВОЛОДИМИРОВИЧА СИМОНЕНКА

24 серпня 2010 р. виповнилося 60 років відомому досліднику сарматських старожитностей України, доктору історичних наук, провідному науковому співробітнику відділу археології раннього залізного віку ІА НАНУ Олександрові Володимировичу Симоненку. В академічному середовищі зазвичай пишуть почесні привітання саме до 60-річчя. Мабуть, у «науковій метричній системі» цей вік вважається межею — можна підбивати підсумки, озиратися назад, робити «монументальні висновки». Нам випала честь висвітлити життєвий та науковий шлях шановного ювіляра.

Олександр Володимирович народився у Полтавській області, на хуторі зі знаковою назвою Веселий Поділ. Родина незабаром перебралася до Києва, тут Олександр закінчив середню школу і вступив на вечірнє відділення історичного факультету Київського університету ім. Т. Шевченка. Поєднуючи навчання з роботою в Інституті археології, він відтоді пов'язав своє життя з наукою.

Олександрові Симоненку шістдесят, всього шістдесят, а його енергії та завзяттю може позаздрити й двадцятирічний. Мабуть, гени. Батьки Олександра Володимировича, тато Володимир Олександрович і мама Інса Яківна, були спортсменами й прищепили любов до спорту синові. Щоправда, на відміну від батькового волейболу або маминої гімнастики, син обрав екзотичний і романтичний кінний спорт. І дотепер Олександр Володимирович регулярно їздить верхи, присвячуючи коням, цим чудовим створінням, чимало часу. Саме це захоплення (або, як його називає сам ювіляр, друга професія) підказало обрати епіграфом фразу з оповідання улюбленого Олександром Володимировичем письменника О. Генрі, мабуть, не дарма майбутній вчений обрав спеціалізацію — вивчення сарматів.

За 38 років досліджень світ побачило 130 робіт О.В. Симоненка, зокрема сім монографій (див. список праць), написаних самостійно і з співавторами. Так вийшло, що Олександр Володимирович прийшов у сарматознавство в

Йдеться не про шлях, який ми обираємо;
те, що всередині нас, змушує нас обирати шлях.

О. Генрі

роки кризи цього розділу української археології: єдиний в Україні дослідник сарматів М.І. Вязьмітіна пішла на заслужений відпочинок, а інших фахівців з цієї тематики в інституті (та й у цілому в Україні) тоді не було. Ще студентові О.В. Симоненку довелося форсовано «входити в тему» та вивчати океан літератури: сармати жили на величезних просторах від Монголії до Угорщини, і лише власне їхніх археологічних пам'яток налічують тисячі. А ще необхідно було знати археологію сусідів і контрагентів сарматів: «зарубинців» і пізніх скіфів, «черняхівців» і меотів, хоча б у загальних рисах знати пам'ятки Центральної та Середньої Азії, Південного Сибіру, Китаю, Ірану, Римської імперії, германців і кельтів. Мабуть, тому Олександр Володимирович любить поговорювати, що навчається й дотепер.

Як на нас, «навчається» він дуже добре. Нині О.В. Симоненка визнано провідним експертом у декількох тематиках сарматознавства. Він одноставно вважається лідером у вивченні військової справи, озброєння і кінського спорядження сарматів — цьому була присвячена його кандидатська дисертація і чудова книжка (2010), видрукована у Санкт-Петербурзі. Римські імпорти у сарматів (2008) — ще один аспект сарматознавства, де ім'я О.В. Симоненка називають у одній когорті з такими експертами, як Улла Лунд Хансен, М.Б. Щукін і Б.А. Раєв. Отримавши естафету від М.І. Вязьмітіної, О.В. Симоненко за 20 років «дав ладу» сарматським пам'яткам України та Молдови, вибудувавши їхню хронологію та періодизацію, видав дві монографії по пам'ятках півдня України разом з І.Б. Лобаєм (1991) і сам (1993) та захистив докторську дисертацію. О.В. Симоненко започаткував вивчення поодиноких і «невловимих» ранньосарматських «скарбів»: на його роботи в цій галузі постійно посилаються і однодумці, і опоненти. Нарешті, він є незмінним автором розділів про сарматів у фундаментальних колективних працях.

Зрозуміло, кожен університетський курс з археології доби раннього заліза не обходиться

без бібліографії О.В. Симоненка. Його перу належать курс лекцій і навчальний посібник з історії та археології сарматів (1994; 2002). Широкий науковий світогляд, знання старої та новітньої, зокрема й іноземної, літератури роблять Олександра Володимировича прикладом і своєрідним «довідником» для колег-початківців. Постійна готовність поділитися своїми знаннями — ще одна риса ювіляра. О.В. Симоненко мов ілюзійніст з циліндра в будь-який момент дістає з комор своєї ерудиції тему дослідження і матеріал для молодого колеги. Цим йому завдячують кілька кандидатів наук, аспірантів і здобувачів.

У колі сарматознавців, на конференціях, круглих столах доповіді Олександра Володимировича неодмінно користуються увагою, скажемо більше — на виступи Симоненка чекають. Кожен, хто їх чув, відзначає добре поставлену мову, ерудицію і наукову аргументацію. Колеги та друзі в Санкт-Петербурзі, Волгограді, Ростові-на-Дону, Краснодарі та Кишиневі завжди хочуть бачити його серед доповідачів і учасників дискусій. О.В. Симонен-

ко є представником України в постійнодіючій Координаційній раді з історії та археології сарматської культурно-історичної спільноти.

О.В. Симоненко гідно репрезентує українську археологію за кордоном. Багато років він працював на розкопках сарматських пам'яток Угорщини. 1998 р. обраний членом-кореспондентом Германського археологічного інституту в Берліні. Від 2004 р. Олександр Володимирович бере участь у різних наукових проектах в університетах і інститутах США. Він виступав з доповідями у трьох із найпрестижніших університетів так зв. «Ліги плюща» — Колумбійському, Пенсильванському і Принстонському. Три його монографії надруковані німецькою та румунською мовами.

О.В. Симоненко — член Вченої ради інституту, двох спецрад із захисту дисертацій — при Інституті археології і Одеському національному університеті. Він професор Києво-Могилянської академії, науковий керівник кандидата наук, аспірантки і двох здобувачів.

Розповідаючи про ювіляра, не можна не сказати про його родину, де тебе завжди зустрічають у добрій атмосфері затишку та гостинності. В цьому, безумовно, заслуга дружини і колеги Олександра Володимировича — Єлизавети Іванівни Архипової.

Почуття гумору — ще одна риса характеру вченого, цим він обдарований сповна, і недаремно серед його улюблених письменників Джером К. Джером, О. Генрі, І. Ільф і Є. Петров. Дружня іронія і добра усмішка — так незмінно зустрічає друзів Олександр Володимирович.

Вчений у розквіті творчих і фізичних сил, працює, як завжди, багато та залюбки перефразовує репліку героя казки братів Стругацьких для наукових співробітників молодшого віку «Понеділок починається в суботу»: «Я задоволений, днів мені не вистачає, і життя моє сповнене сенсу!». Побажаємо йому, щоб так було завжди!

Від друзів, колег і від себе особисто

О. ДЗНЕЛАДЗЕ, Є. КАРНАУХ

СПИСОК ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ СИМОНЕНКА ОЛЕКСАНДРА ВОЛОДИМИРОВИЧА

1975

1. Сарматские погребения на Нижнем Днепре // Новейшие открытия советских археологов. — К., 1975. — Ч. 2. — С. 62—63.

¹ У дужках указані співавтори.

1976

2. Новые сарматские погребения Нижнего Поднепровья // Открытия молодых археологов Украины. — К., 1976. — Ч. 2. — С. 41—42.

1977

3. Курганная группа Широкое III // Курганы Южной Херсонщины. — К., 1977. — С. 5—33 (Е.В. Черненко)¹.

4. Новые сарматские погребения Нижнего Поднепровья // Скифы и сарматы. — К., 1977. — С. 221—230.

1978

5. О контактах сарматской и зарубинецкой культур в Поднепровье // Археологические исследования на Украине в 1976—1977 гг. — Ужгород, 1978. — С. 70—71 (А.И. Кубышев).

1979

6. О сарматских поясах // Памятники древних культур Северного Причерноморья. — К., 1979. — С. 51—54.

1980

7. Конские налобники III—II вв. до н. э. // Археологические исследования на Украине в 1978—1979 гг. — Днепропетровск, 1980. — С. 99.
8. Рец.: Ранній залізний вік у виданнях наукових установ Північного Кавказу // Археологія. — 1980. — 33. — С. 97—100 (Є.В. Черненко, В.Ю. Мурзін).

1981

9. Сарматы в Среднем Поднепровье // Древности Среднего Поднепровья. — К., 1981. — С. 52—68.
10. Об одном типе узды сарматского времени // Актуальные проблемы археологических исследований на Украине. — К., 1981. — С. 68—69 (В.М. Зубарь).

1982

11. О позднескифских налобниках // Древности Степной Скифии. — К., 1982. — С. 237—245.
12. Сарматське поховання на Полтавщині // Археологія. — 1982. — 37. — С. 84—86 (Л.М. Корнілко).

1984

13. О семантике среднего фриза Чертомлыцкой амфоры // Скифо-сибирский мир. — Кемерово, 1984. — С. 74—76.
14. Сарматские мечи и кинжалы на территории Северного Причерноморья // Вооружение скифов и сарматов. — К., 1984. — С. 129—147.
15. О снаряжении боевых коней первых веков н. э. // Там же. — С. 148—155 (В.М. Зубарь).

1985

16. Ольвия и сарматы // Проблемы исследования Ольвии. — Парутино, 1985. — С. 73—75.

1986

17. Пізньоскіфський комплекс з с. Мар'івка Миколаївської області // Археологія. — 1986. — 56. — С. 63—68.

1987

18. Про взаємовідносини сарматів та носіїв зарубинецької культури // Археологія. — 1987. — 58. — С. 56—63 (А.І. Кубишев, О.В. Покляцький).
19. О семантике среднего фриза Чертомлыцкой амфоры // Скифы Северного Причерноморья. — К., 1987. — С. 140—144.
20. Из истории взаимоотношений Ольвии и сарматов в I в. н. э. // Античная цивилизация и варварский

мир в Подонье—Приазовье. — Новочеркасск, 1987. — С. 54—56.

21. Появление сарматов в Северном Причерноморье (о «раннесарматских» погребениях Украины) // Проблемы археологии степной Евразии. — Кемерово, 1987. — Ч. 2. — С. 64—66.
22. Из истории взаимоотношений Ольвии и варваров в I в. н. э. // Киммерийцы и скифы. — Кировоград, 1987. — Ч. 2. — С. 64—66.
23. Военное дело населения степного Причерноморья в III в. до н. э. — III в. н. э. — Автореф. дисс. ... канд. истор. наук. — К., 1987.
24. Кельто-италийские шлемы в Восточной Европе // Проблемы археологии Поднепровья. — Днепропетровск, 1987. — С. 104—113.

1989

25. Доспех сарматов Прикубанья // Тез. докл. 1-й Кубанской археол. конф. — Краснодар, 1989. — С. 78—80.
26. Про етнічну належність Фарзоя та Інісмей // Археологія. — 1989. — № 1. — С. 41—47 (Б.І. Лобай).
27. О периодизации сарматской культуры // Скифия и Боспор. Археол. мат-лы к конф. памяти академика М.И. Ростовцева. — Новочеркасск, 1989. — С. 117—120.
28. Импортное оружие у сарматов // Античная цивилизация и варварский мир. — Новочеркасск, 1989. — С. 56—73.
29. Фарзой, Инисмей и аорсы // История и археология Нижнего Подунавья. — Рени, 1989. — С. 76—78.

1990

30. «Раннесарматские» погребения Северного Причерноморья // Исследования по археологии Поднепровья. — Днепропетровск, 1990. — С. 73—93 (С.В. Полин).
31. О контактах сарматов Прикубанья и Северного Причерноморья // Международные отношения в бассейне Черного моря в древности и средневековье. — Ростов-на-Дону, 1990. — С. 24—25.
32. Сарматские памятники Таврии // Проблемы археологии Северного Причерноморья. — Херсон, 1990. — Ч. 2. — С. 90.
33. Сарматские погребения со рвами как исторический источник // Древнейшие общности кочевников и земледельцев на территории Северного Причерноморья. — Кишинев, 1990. — С. 212—213.
34. Политические образования ранних кочевников Восточной Европы по данным археологии // Там же. — С. 209—210 (В.Ю. Мурзін, Ю.В. Павленко).
35. Этрусско-италийские и кельтские шлемы в Восточной Европе // Древние памятники Кубани. — Краснодар, 1990. — С. 117—135 (Б.А. Раев, М.Ю. Трейстер).

1991

36. Сарматы Северо-Западного Причерноморья в I в. н. э. — К., 1991 (Б.И. Лобай).
37. Роксолани (пошук археологічних відповідностей) // Археологія. — 1991. — № 4. — С. 17—28.

38. Скифські та сарматські пам'ятки Таврії // Золото степу. Археологія України. — Шлезвіг, 1991. — С. 75—78 (А.І. Кубишев).
39. Поховання сарматської знаті біля с. Пороги та в Ногайчинському кургані в Криму // Там само. — С. 215—220.
40. Etrusco-Italic and Celtic Helmets in Eastern Europe // Jahrbuch des Römisch-Germanisch Zentralmuseums Mainz. — Mainz, 1991. — Bd. 38. — Teil 2. — S. 465—496 (B.A. Raev, M.Ju. Treister).

1992

41. Рец.: В.И. Гросу. Хронология сарматских памятников Днепровско-Прутского междуречья // Археология. — 1992. — № 2. — С. 153—157.
42. Фарзой и Инисмей — аорсы или аланы? // ВДИ. — 1992. — № 3. — С. 148—162.
43. Некоторые особенности культурно-исторического развития сарматов Таврии // Кочевники Евразии и античный мир. — Новочеркасск, 1992. — С. 148—162.

1993

44. Общее и особенное в сарматской культуре Алфельда и Северного Причерноморья // Древнее Причерноморье. — Одесса, 1993. — С. 109—111.
45. Сарматы Таврии. — К., 1993.
46. «Клады» снаряжения всадника II—I вв. до н. э.: опыт классификации и этнической интерпретации // Тез. докл. 2-й Кубанской археол. конф. — Краснодар, 1993. — С. 89—90.
47. Поховання шляхетного сармата в Побужжі // Дослідження старожитностей України. — К., 1993. — С. 43—45.
48. The Late Sarmatian Bridle Set from Moldova // Communicationes Archaeologicae Hungaricae. — Budapest, 1993. — P. 92—97 (S. Agulnikov).
49. Sarmatian Tribes of Great Hungarian Plane and North Pontic Region. Problem of Migrations // Spesimina Nova. — Pécs, 1993. — P. 80—82.

1994

50. Этнические контакты сарматов Венгерской равнины и Причерноморья (к вопросу о миграционных волнах) // Международные отношения в бассейне Черного моря в древности и средние века. — Ростов-на-Дону, 1994. — С. 80—82.
51. Ранньосарматський період в Північному Причерномор'ї // Археологія. — 1994. — № 1. — С. 32—48.
52. Северное Причерноморье в системе сарматской культурно-исторической общности // Проблемы истории и археологии сарматов. — Волгоград, 1994. — С. 15—17.
53. Комплекс с сарматскими знаками из Ольвии // Ольвия-2000. Тез. докл. конф. — Николаев, 1994. — С. 56—58.
54. Сармати // Давня історія України (навчальний посібник). — К., 1994. — Т. 1. — С. 137—156.
55. The Problem of the Sarmatian penetration to North Pontic area according to Archaeological Data // JI Mar Nero. — Roma; Paris, 1994. — P. 99—134.

1995

56. Catacomb Graves of the Sarmatians of North Pontic region // A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Studia archaeologica 1. — Szeged, 1995. — P. 345—374.
57. Сарматський воїнський могильник на Середньому Пруті // Археологія. — 1995. — № 1. — С. 112—123 (С.І. Курчатова, А.Ю. Чирков).
58. Кочовики раннього середньовіччя в причорноморському степу // Давня історія України. — К., 1995. — Т. 2. — С. 69—78.
59. Buchbesprechung: V.I. Grosu. Die Chronologie der Sarmatischen Kultur im Dnestr-Pruth-Zwischenstromgebiet // Eurasia Antiqua. — 1995. — 1. — S. 329—334.

1997

60. Сарматы в степях Северного Причерноморья. — Николаев, 1997.
61. Скифия и сарматы // Донские древности. — 1997. — 5. — С. 87—98 (С.В. Полин).
62. Eine sarmatische Bestattung von Südlichen Bug // Eurasia Antiqua. — 1997. — 3. — S. 389—408.

1998

63. На світанку історії. — К., 1998 (К.П. Бунятян, В.Ю. Мурзін; серія «Україна кризь віки»).
64. Некоторые особенности сарматских могильников Днепровского Левобережья // Музейні читання. — К., 1998. — С. 86—90.
65. Фигурные сосуды в виде барана в сарматских погребениях // Античная цивилизация и варварский мир. — Краснодар, 1998. — С. 68—78.
66. The Late Sarmatian Grave in Central Donbass // Communicationes Archaeologicae Hungaricae. — Budapest, 1998. — P. 99—108 (V.A. Podobed).
67. Шлемы в комплексе вооружения сарматов и поздних скифов // Военная археология. — СПб., 1998. — С. 164—167.
68. Сармати // Давня історія України. — К., 1998. — Т. 2. — С. 154—176.

1999

69. Сарматське поховання з тамгами на території Ольвійської держави // Археологія. — 1999. — № 1. — С. 106—118.
70. Сарматський комплекс из Райгорода в коллекции НМИУ // Музей на рубежі епох: минуле, сьогодення, перспективи. Мат-ли Ювілейної міжнар. науково-практ. конф. — К., 1999. — С. 72—73.
71. Міграції кочовиків давньої України за сарматської доби // Проблеми міграції. — 1999. — 4. — С. 39—45.

2000

72. Китайские и «бактрийские» зеркала у сарматов Северного Причерноморья // Музейні читання. — К., 2000. — С. 24—28.
73. Особенности раннесарматской культуры Северного Причерноморья // Раннесарматская культура. Формирование, развитие, хронология. Мат-лы IV Междунар. конф. «Проблемы сарматской археологии и истории». — Самара, 2000. — 1. — С. 158—163.

74. Соотношение ранне- и среднесарматской культур в Северном Причерноморье // Там же. — 2. — С. 187—204.

75. Могильник Днепрозаводстрой и сарматские памятники «восточной волны» в Северном Причерноморье // Нижневолжский археологический вестник. — Волгоград, 2000. — 3. — С. 133—144.

2001

76. О датировке и происхождении античных драгоценностей из погребений сарматской знати I — начала II в. н. э. // Боспорский феномен. — СПб., 2001. — Ч. 2. — С. 190—194.

77. Сарматський період // Історія української культури. — К., 2001. — Т. 1. — С. 361—380.

78. On the tribal structure of some migration waves of Sarmatians to the Carpathian Basin // International Connections of the Barbarians of the Carpathian Basin in the 1st—5th centuries A.D. — Asód-Nyíregyháza, 2001. — P. 117—124.

79. Chinese and East Asian Elements in Sarmatian Culture of the North Pontic Region // Silk Road Art and Archaeology. — Kamakura, 2001. — P. 53—72.

80. Сарматський комплекс з с. Запруддя на Середній Наддніпрянщині // Археологія. — 2001. — № 1. — С. 19—28 (Л.М. Романюк).

81. Сарматская посадка — историческая реальность или историографический миф? // Тез. докл. III Междунар. Кубанской археолог. конф. — Краснодар, 2001. — С. 161—166.

82. Сарматы и Ольвийское государство: современная историография проблемы // Ольвия та античний світ. — К., 2001. — С. 122—124.

83. Европейские аланы и аланы-танаиты в Северном Причерноморье // РА. — 2001. — № 4. — С. 77—91.

84. Погребение у с. Чистенькое и «странные» комплексы последних веков до н. э. // Нижневолжский археологический вестник. — Волгоград, 2001. — 4. — С. 92—106.

85. Bewaffnung und Kriegswesen der Sarmaten und späten Skythen im nördlichen Schwarzmeergebiet. — Mainz, 2001 (Eurasia Antiqua. — 7).

86. Рец.: Сарматы и их соседи на Дону. — Ростов-на-Дону, 2000 // Донская археология. — 2001. — № 3—4. — С. 166—174.

2002

87. Некоторые дискуссионные вопросы сарматоведения // ВДИ. — 2002. — № 1. — С. 107—122.

88. «Клад» конца II — I вв. до н. э. из Веселой Долины в кругу аналогичных древностей Восточной Европы // Материалы и исследования по археологии Кубани. — Краснодар, 2002. — С. 78—96 (Е.Ф. Редина).

89. Михайловские «рюмки» // Северное Причерноморье в античное время. — К., 2002. — С. 132—136.

90. Сарматы Северного Причерноморья // Великая Скифия (учебное пособие). — Запорожье, 2002. — С. 148—161.

91. Комплекс из Чистенького: дата и этнокультурная принадлежность // Международные отношения

в бассейне Черного моря в древности и средние века. — Ростов-на-Дону, 2002. — С. 118—122.

92. Латенский и римский импорт в сарматских памятниках Северного Причерноморья // Античная цивилизация и варварский мир. — Краснодар, 2002. — С. 94—99.

93. Сарматські поховання на півдні Тернопільщини // Матеріали та дослідження з археології Прикарпаття та Волині. — 2002. — 8. — С. 108—111 (Ю.М. Малеев).

94. Sarmatian relics of «Eastwave» at North Pontic region // Silk Road Art and Archaeology. — 2002. — 8. — P. 1—28.

2003

95. Glass and Faience Vessels from Sarmatian Graves of North Pontic Region // Journal of Glass Studies. — 2003. — 45. — P. 41—58.

96. Еще раз о рвах на сарматских могильниках Северного Причерноморья // Старожитності I тисячоліття нашої ери на території України. — К., 2003. — С. 148—157.

97. Связи сарматских племен Поднепровья и Подонья в I в. н. э. // Международные отношения в бассейне Черного моря в древности и средние века. — Ростов-на-Дону, 2003. — С. 38—39.

2004

98. Перстень царя Инисмея // Боспорский феномен. — СПб., 2004. — С. 285—290 (А.А. Архипов).

99. Хронология и периодизация сарматских памятников Северного Причерноморья // Сарматские культуры Евразии: проблемы региональной хронологии. — Краснодар, 2004. — С. 134—173.

100. Eine sarmatische Bestattung mit Tamga-Zeichen im Gebiet Olbias // Eurasia Antiqua. — 2004. — 10. — S. 199—227.

101. Eine sarmatische Bestattung im Kurgan Kamova Mogila bei Krivoj Rog // Eurasia Antiqua. — 2005. — 10. — S. 269—280 (А.А. Melnik).

102. Китайские и центральноазиатские элементы в сарматской культуре Северного Причерноморья // Нижневолжский археологический вестник. — Волгоград, 2004. — 6. — С. 45—65.

103. «Проблема III в. до н. э.» — вариант решения? (рец.: В.Н. Клепиков. Сарматы Нижнего Поволжья в IV—III вв. до н. э. — Волгоград, 2002) // Там же. — С. 297—303.

104. Сарматы и гибель Великой Скифии // Kimmerowie, Scytowie, Sarmaci. Księga poświęcona pamięci profesora Tadeusza Sulimirskiego. — Kraków, 2004. — S. 367—374 (С.В. Полин).

105. Некоторые позднесарматские элементы в черняховских ингумациях // Боспорские исследования. — Симферополь; Керчь, 2004. — VII. — С. 208—214.

106. Седло сарматского времени // Проблемы археологии Нижнего Поволжья. — Волгоград, 2004. — С. 222—226.

2005

107. Тираспольские курганы, «странные» комплексы и сираки на Днестре // Четвертая Кубанская археолог.

- конф. (тезисы и доклады). — Краснодар, 2005. — С. 255—259.
- 2006**
108. Несколько замечаний по поводу разного подхода // Раннесарматская и среднесарматская культуры. Проблемы соотношения. — Волгоград, 2006. — С. 101—117.
109. Стекло миллефиори в сарматских погребениях // *Libeg Archaeologicae*. Сб. статей, посвященный 60-летию Б.А. Раева. — Краснодар, 2006. — С. 137—152.
- 2007**
110. Мечи и кинжалы прохоровского типа на территории Украины // Вооружение сарматов. Региональная типология и хронология. — Челябинск, 2007. — С. 99—113.
111. Стекланные и фаянсовые изделия из Ногайчинского кургана (к дискуссии о дате памятника) // Археология, этнография и антропология Евразии. — 2007. — 1 (29). — С. 57—66.
112. Рец.: Maria A. Oçir-Gorjaeva. *Pferdegeschirr aus Choşeutovo. Skythischer Tierstil an der Unteren Wolga. Archäologie in Eurasien. Band 19. Mainz am Rhein, 2005* // Археология. — 2007. — № 3. — С. 109—111.
113. «Странные комплексы»: от эпохи Латена до могилы Неизвестного солдата // Боспорский феномен: сакральный смысл региона, памятников, находок. — СПб., 2007. — С. 268—273 (Б.А. Раев).
- 2008**
114. На північно-західній межі Причорноморської Сарматії // Старожитності Верхнього Придністров'я. — К., 2008. — С. 148—149.
115. Сарматоведение между наукой и фантазией // Отражение цивилизационных процессов в археологических культурах Северного Кавказа и сопредельных территорий (Юбилейные XXV Крупновские чтения по археологии Северного Кавказа). Тез. докл. — Владикавказ, 2008. — С. 337—341.
116. Тридцать пять лет спустя (послесловие-комментарий) // А.М. Хазанов. Очерки военного дела сарматов. — СПб., 2008. — С. 238—286.
117. *Römische Importe in sarmatischen Denkmälern des nördlichen Schwarzmeergebiets.* — Mainz, 2008.
118. Мистецтво сарматів Північного Причорномор'я // Історія українського мистецтва. — К., 2008. — Т. 1. — С. 230—261.
119. Сарматские катафрактары: научный фольклор и возможности исследования // *Нижеволжский археологический вестник.* — Волгоград, 2008. — 9. — С. 272—287.
- 2009**
120. *Călăreții stepelor. Sarmatii în spațiul Nord-Pontic.* — Cluj-Napoca, 2009 (Vitalie Bârcă).
121. Ножки-подставки римских сосудов из сарматских погребений // *Нижеволжский археологический вестник.* — Волгоград, 2009. — 10. — С. 401—407.
122. До легенди про сарматських катафрактаріїв // Эпоха раннего железа. Сб. науч. трудов к 60-летию С.А. Скорого. — К.; Полтава, 2009. — С. 355—366 (Серия «Археология и древняя история Украины»).
123. «Фалар» из «Давыдовского клада» // Гунны, готы и сарматы между Волгой и Дунаем. — СПб., 2009. — С. 65—79 (Б.А. Раев).
- 2010**
124. *The Eye Beads — Amulets of Warriors of the 3rd—1st Centuries BC // Tracii și vecinii în Antichitate. The Thracians and Their Neighbours in Antiquity. Studia in Honorem Valerii Sirbu.* — Brăila, 2010. — P. 197—213 (O. Dzneladze).
125. Сарматские всадники Северного Причерноморья. — СПб., 2010.
126. О связях Северного Причерноморья и Закубанья в эпоху позднего эллинизма // Проблемы хронологии и периодизации археологических памятников и культур Северного Кавказа. XXIV-е Крупновские чтения по археологии Северного Кавказа. Тез. докл. — Магас, 2010. — С. 117—120 (Е.С. Дзнеладзе).
127. *Die Sarmaten in den Steppen des nordlichen Schwarzmeerraumes // Goldener Horizont. 4000 Jahre Nomaden der Ukraine. Katalog der Ausstellung Oberösterreichische Landesmuseen, Schlossmuseum, Linz, Marz bis August 2010.* — Linz, 2010. — S. 130—137.
128. *Cultura Sarmaiilor // Istoria Moldovei. Epoca Preistorica și Antica.* — Chişinau, 2010. — P. 556—581.
129. Намистини — воїнські амулети III—II ст. до н. е. // Археология. — 2010. — № 3. — С. 22—34 (О.С. Дзнеладзе).
130. «Гунно-сарматы» (к постановке проблемы) // *Нижеволжский археологический вестник.* — Волгоград, 2010. — 11. — С. 392—402.